

การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 – 2558

The Creation of Folk Performing Arts of Educational Institutions in Southern Thailand

between the year 2011-2015

นางสาวนัฏภรณ์ พูลภักดิ์

สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

รองศาสตราจารย์ สุภาวดี โพธิ์เวชกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมือง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2558 โดยการศึกษาจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ ตรวจสอบข้อมูลแล้วนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยด้านวิธีการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 – 2558 พบว่า การสร้างแนวคิดในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมือง เกิดจากการเลียนแบบวิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่กันอย่างมีความสุข การให้ความเคารพ เคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และการเลียนแบบท่าทางอากัปกริยาของสัตว์ เกี่ยวกับการออกแบบองค์ประกอบในการแสดง ได้แก่ การออกเพลงพบว่า แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ จังหวะช้า จังหวะปานกลาง จังหวะเร็ว และการเลียนแบบเสียงสัตว์ การออกแบบเครื่องแต่งกาย พบว่า นักแสดงแต่งกายแบบ ชาวมุสลิม แต่งกายแบบชาวพื้นเมือง และแต่งกายเลียนแบบลักษณะของสัตว์ การออกแบบ อุปกรณ์ พบว่า นำอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและประดิษฐ์อุปกรณ์ขึ้น มาใช้ประกอบการแสดง เกี่ยวกับการออกแบบท่ารำในการแสดง พบว่า ท่ารำได้จากการเลียนแบบกิริยาทั่วไป และท่ารำแบบนาฏศิลป์ไทยและต่างชาติ เกี่ยวกับการออกแบบรูปแปดแฉกในการแสดง พบว่า มีลักษณะเป็น รูปตัววี รูปตัววีคว่ำ รูปวงกลม รูปแฉกตอนเดียว รูปแฉกตอนคู่ รูปแฉกเฉียง รูปแฉกหน้ากระดาน รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด รูปตัวเอ็ม รูปเข้าพู ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 -

2558 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมือง มีอยู่ 3 ปัจจัยได้แก่ ทางด้านสังคม ทางด้านเศรษฐกิจ และทางด้านวัฒนธรรม

คำสำคัญ : ศิลปะการแสดงพื้นเมือง, สถาบันอุดมศึกษาภาคใต้

Abstract

The current research aims, firstly, to explore the methods of creating traditional performing arts in the Southern Institution of Education between the year 2011-2015 (2554 B.E. - 2558 B.E.), and, secondly to study the effects of developing the traditional performing arts' creation among the institution of education in the southern area. The research instruments for the current study were purposive sampling, observation, structured interview and unstructured interview. When the data was completed, it would be presented in form of descriptive research

According to the investigation, significant findings were found as follows: The first finding was shown that the fundamental concept of southern traditional dances were influenced by delight lifestyle of local people, their respect and admiration to the royal family and the attempt to mime their local animals. Secondly, the components of performances in terms of music were found that three main rhythm of the music, slow, moderate and fast were employed as well as local animals' sounds were imitated. Thirdly, the result also showed that the performers' costumes were generally designed based on Muslim and local garment as well as local animals' postures. Fourthly, several performances' prop was adapted and produced from the local instruments. Fifthly, the researcher found that dancing postures were mimed from general people's gestures including local and oversea performing arts. The last finding, it was found that the performance's deployment was arranged in forms of V-shape, inverted V-shape, round-shape, single-row shape, oblique-line shape, side-by-side-line shape, triangle-shape, square-shape, trapezoid-shape and M-shape. Moreover, key extents that affected the creation of southern traditional performances between the year the year 2011-2015 (2554 B.E. - 2558 B.E.) included the social, economic and cultural factors.

Keywords : traditional performing arts, southern institution of educations.

บทนำ

ภาคใต้เป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีการตั้งสมวัฒนธรรมหลากหลาย เป็นแหล่งที่มีกลุ่มชนชาติพันธุ์เข้ามาติดต่อสัมพันธ์ ตั้งหลักแหล่ง จนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและผสมผสานทางวัฒนธรรม ในที่สุดเกิดเป็นวัฒนธรรมภาคใต้ที่มีลักษณะอย่างเด่นชัด รวมถึงวัฒนธรรมด้านดนตรีและ การแสดงพื้นเมืองภาคใต้ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2552, หน้า 111-112) ช่วง พ.ศ. 2554 - 2558 ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านวัฒนธรรม และวัฒนธรรมอาเซียนได้เข้ามามีบทบาทด้วย กระแสการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบให้ค่านิยม ความคิดสร้างสรรค์ ในการดำรงชีวิต รวมถึงศิลปวัฒนธรรม มีการพัฒนาหรือประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย และกระแสวัฒนธรรมนี้ยังส่งผลให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เขตภาคใต้ เปิดสอนหลักสูตรที่เกี่ยวกับนาฏศิลป์หรือศิลปะการแสดง ซึ่งสามารถแบ่งสถาบันการศึกษา ออกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิทยาลัยนาฏศิลป์ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ และกลุ่มมหาวิทยาลัยทั่วไป การเปลี่ยนแปลงในการสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นหลังปี พ.ศ. 2554 เป็นการแสดงที่ผสมผสานนำเอาลักษณะของการแสดงประเทศทางเอเชีย และยุโรป เข้ามาแทรกอยู่ในชุดการแสดง ทำให้เห็นถึงการรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาตามกระแสของวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานร่วมสมัย

จากข้อมูลดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมือง ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคใต้ ได้มีการสร้างสรรค์งานศิลปะการแสดงพื้นเมือง และจากการสำรวจสถาบันการศึกษาภาคใต้ ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และมหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2558 ได้สร้างสรรค์ชุดการแสดงพื้นเมืองภาคใต้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำออกแสดงเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยได้รับความนิยมนั้นเป็นที่ รู้จักกันในวงการนาฏศิลป์ ดังนั้นจึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยจะทำการศึกษา เรื่อง “การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2558” โดยผลการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมือง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2558 อันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในวงการศิลปะการแสดงพื้นเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2558
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมือง ในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2558

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาจากผลงานสร้างสรรค์ของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเขตภาคใต้ ที่เปิดสอนหลักสูตรวิชานาฏศิลป์หรือศิลปะการแสดง และมีการสร้างสรรค์ชุดการแสดงพื้นเมืองอย่างต่อเนื่อง ผลงานเป็นที่นิยมและชื่นชอบ คัดเลือก 3 แห่ง คือ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช ชุติระบำนครกรงหัวจุก ชุติระบำแขกแดง เกี่ยวยาหิย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ชุติระบำหนู้ยทำน้ำตาลแว่น ชุติระบำสิงขรานารี มหาวิทยาลัยทักษิณ ชุติระบำรำแย้ตระละ ชุติระบำดาโรอุ๊ยปลามัด

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนเพื่อการพัฒนา รศ. ฉันทนา เอี่ยมสกุล กล่าวไว้ว่า ศาสตร์ทางด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทยจะต้องได้รับการอนุรักษ์ให้คงอยู่ควบคู่กับงานสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน (ฉันทนา เอี่ยมสกุล, 2551, หน้า 18) ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการปรับเปลี่ยนเพื่อการพัฒนาและการสร้างสรรค์มาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยเกิดจากปัจจัยทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม

1.2 แนวคิดโครงสร้างท่าทางนาฏศิลป์ไทย รศ. ดร. ชมนาด กิจจันทร์ กล่าวว่า ลักษณะการเคลื่อนไหวของร่างกาย เกิดจากการประสมท่ารำ โดยการร้อยเรียงท่าทางให้ต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบบทเพลงของชุดการแสดงนั้น ๆ (ชมนาด กิจจันทร์, 2553, หน้า 35) ผู้วิจัยนำแนวคิดมาใช้ในการสร้างแนวคิดในการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2558

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2.1 ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎีนี้จะเน้นในเรื่องความงามและสิ่งที่จะเป็นความงามในธรรมชาติและความงามที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น การสร้างสรรค์มาจากสัญชาตญาณความพอใจ ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน

ความปิติยินดี ความภาคภูมิใจของตนเองและหมู่คณะ จึงเป็นแรงกระตุ้นในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง
พื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้

2.2 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีนี้จะเน้นในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ โดยเป็นตัวกระตุ้น
นำความเชื่อทางวัฒนธรรมติดตัวไปเผยแพร่ในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้วัฒนธรรมเกิดการหลั่งไหลและ
ผสมผสานเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน นำเอาลักษณะของการแสดงประเทศทางเอเชีย และยุโรป เข้ามาแทรกอยู่ใน
ชุดการแสดง

2.3 ทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่ ทฤษฎีนี้จะเน้นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในทางสังคม
เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ของการสร้างสรรค์การแสดงพื้นเมืองภาคใต้ เป็นการพิจารณาถึงลักษณะหรือ
บุคลิกภาพ ของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มในชุมชน ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา ในสิ่งต่าง ๆ ที่
เกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูล
ภาคสนาม โดยการสังเกต การสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย บทความ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. คัดเลือกในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตภาคใต้เปิดสอนหลักสูตรนาฏศิลป์หรือ
ศิลปะการแสดง และได้มีการสร้างสรรค์ศิลปะอย่างต่อเนื่อง โดยผลงานชุดการแสดง ที่สร้างสรรค์
นั้นเป็นที่ชื่นชอบและเป็นที่ยอมรับของผู้ชม
3. กำหนดตามเกณฑ์การคัดเลือกชุดการแสดง โดยคัดเลือกชุดการแสดงที่เป็นที่ยอมรับออกเผยแพร่
มากที่สุด และทำการคัดเลือกสถาบันละ 2 ชุดการแสดง
4. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 วิธีการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554
– 2558 ผลการวิเคราะห์ พบว่า

1. การสร้างแนวคิดในการแสดง

1.1 แนวคิดการสร้างสรรค์ชุดการแสดงระบำนกรงหัวจุก เกิดจากการได้เลียนแบบท่าทาง อากัปกริยาต่าง ๆ ของสัตว์ ได้แก่ นกกรงหัวจุก เช่น การบิน การกระโดด การไซร้ปีก และการสะบัดตัว

1.2 แนวคิดการสร้างสรรค์ชุดการแสดงระบำแขกแดงเกี้ยวหาฮี เกิดจากการที่ได้เลียนแบบ วิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่กันอย่างมีความสุข สนุกสนาน หยอกล้อกันระหว่างชาย หญิง

1.3 แนวคิดการสร้างสรรค์ชุดการแสดงระบำหนู้ย่าน้ำตาลแว่น เกิดจากการได้เลียนแบบ การประกอบอาชีพทำน้ำตาลแว่น ซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งของสังคมชาวใต้

1.4 แนวคิดการสร้างสรรค์ชุดการแสดงระบำสิงขรานารี เกิดจากการได้เลียนแบบ ความเชื่อ ที่สืบทอดกันมาเกี่ยวกับการให้ความเคารพ เทิดทูลต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

1.5 แนวคิดการสร้างสรรค์ชุดการแสดงระบำร้ายแตระ เกิดจากการเลียนแบบทาง วิถีชีวิต ของประชาชนที่มีความร่าเริงแจ่มใส และนำเอาแตระซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ นำมาผสมผสาน เข้ากับการแสดงให้เกิดความครึกครื้น แปลกใหม่ในการแสดงมากยิ่งขึ้น

1.6 แนวคิดการสร้างสรรค์ชุดการแสดงระบำตารีอุจิปัสลามัต เกิดจากลักษณะของมารยาท ทางสังคมในการแสดงความยินดีกับผู้ประสบความสำเร็จ ดังเช่น การขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งเป็นอุปนิสัยที่ดีของ คนไทย

2. การออกแบบองค์ประกอบในการแสดง

2.1 การออกแบบเพลง

2.1.1 การออกแบบเพลงชุดระบำนกรงหัวจุก เป็นการบรรเลงเพลงประกอบการรำ แบ่งเป็น 3 ช่วงเพลง คือ ช่วงที่ 1 จังหวะช้า ช่วงที่ 2 จังหวะปานกลาง และมีเสียงร้องของนกประกอบ ช่วงที่ 3 จังหวะเร็วจนจบการแสดง

2.1.2 การออกแบบเพลงชุดระบำแขกแดงเกี้ยวหาฮี เป็นการบรรเลงเพลงประกอบการร้อง บทตามเนื้อร้อง แบ่งเป็น 3 ช่วงเพลง คือ ช่วงที่ 1 จังหวะช้า และร้องด้วยบทร้องช่วงที่ 2 จังหวะปานกลาง และร้องด้วยบทร้อง ช่วงที่ 3 จังหวะเร็วจนจบการแสดง

2.1.3 การออกแบบเพลงชุดระบำหนู้ย่าน้ำตาลแว่น เป็นการบรรเลงเพลงที่จะ ประกอบการรำ แบ่งเป็น 3 ช่วงเพลง คือ ช่วงที่ 1 จังหวะช้า ช่วงที่ 2 จังหวะปานกลาง ช่วงที่ 3 จังหวะเร็วจน จบการแสดง

2.1.4 การออกแบบเพลงชุดระบำสิงขรนาารี เป็นการบรรเลงเพลงประกอบการรำ แบ่งเป็น 3 ช่วงเพลง คือ ช่วงที่ 1 จังหวะช้า ช่วงที่ 2 จังหวะเร็ว ช่วงที่ 3 จังหวะปานกลางจบการแสดง

2.1.5 การออกแบบเพลงชุดระบำรายแตระ เป็นการบรรเลงเพลงประกอบการรำ แบ่งเป็น 3 ช่วงเพลง คือ ช่วงที่ 1 จังหวะช้า ช่วงที่ 2 จังหวะปานกลาง ช่วงที่ 3 จังหวะเร็วจบการแสดง

2.1.6 การออกแบบเพลงชุดระบำตาริอุอัปสลามัต เป็นการบรรเลงเพลงประกอบการรำ แบ่งเป็น 3 ช่วงเพลง คือ ช่วงที่ 1 จังหวะช้า ช่วงที่ 2 จังหวะปานกลาง ช่วงที่ 3 จังหวะเร็วจบการแสดง

2.2 การออกแบบการแต่งกาย

2.2.1 การออกแบบการแต่งกายชุดระบำนกรงหัวจุก การแต่งกายของนักแสดงได้เลียนแบบมาจากลักษณะของนกรงหัวจุก โดยสวมเสื้อคอกลมแขนงูด สวมกรองคอ ทับด้วยจิ้งจก รัดต้นแขน สวมกางเกงสามส่วน ผ้ารัดสะเอว คาดเข็มขัด ติดปีก ติดหาง สวมศีรษะรูปนกรงหัวจุก สวมกำไลข้อมือและข้อเท้าทั้งสองข้าง

2.2.2 การออกแบบการแต่งกายชุดแขกแดงเกี้ยวหาฮี การแต่งกายของนักแสดงชายแต่งแบบมุสลิม เสริมจุมูกสีแดง ติดหนวักยาว การแต่งกายของนักแสดงหญิงแต่งแบบมุสลิม โปกผ้าคลุมศีรษะประดับศีรษะด้วยแหงร์ศมี ทัดดอกไม้ข้างซ้าย สวมสร้อยคอและต่างหู

2.2.3 การออกแบบการแต่งกายชุดระบำหนู้ยทำน้ำตาลแว่น การแต่งกายของนักแสดงชาย สวมเสื้อคอกลมแขนงูด สวมกางเกงสามส่วน พาดผ้าขาวม้าที่บ่าขวา คาดผ้าขาวม้าที่สะเอว โปกผ้าขาวม้าที่ศีรษะ สวมสร้อยคอ คาดเข็มขัด สวมกำไลมือทั้งสองข้าง ส่วนการแต่งกายของนักแสดงหญิง สวมเสื้อเกาะอก นุ่งผ้าถุงผ้าพื้นเมืองเกาะยาวกรอมเท้า รวบรวมผมไว้ที่ท้ายทอย ติดแหงร์ศมี ทัดดอกไม้ข้างซ้าย สวมกำไลมือทั้งสองข้าง สวมสร้อยคอและต่างหู

2.2.4 การออกแบบการแต่งกายชุดระบำสิงขรนาารี การแต่งกายของนักแสดงสวมเสื้อเกาะอก สวมผ้าถุงผ้าพื้นเมืองยาวกรอมเท้า รวบรวมผมไว้ที่ท้ายทอย ติดแหงร์ศมี ทัดดอกไม้ข้างซ้าย สวมกำไลมือทั้งสองข้าง สวมสร้อยคอและต่างหู

2.2.5 การออกแบบการแต่งกายชุดระบำรายแตระ การแต่งกายของนักแสดงชาย สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น สวมกางเกงสามส่วน คาดผ้าขาวม้าที่เอว สวมสร้อยคอ ส่วนการแต่งกายของนักแสดงหญิง สวมเสื้อเกาะอก มีผ้าปิดไหล่ทั้งสองข้าง สวมผ้าถุงพื้นเมืองยาวกรอมเท้า ผ้าพาดสะเอวโดยทิ้งชายผ้าไว้ข้างหน้า รวบรวมผมไว้ที่ท้ายทอย ทัดดอกไม้ข้างซ้าย สวมกำไลมือทั้งสองข้าง สวมสร้อยคอและต่างหู

2.2.6 การออกแบบการแต่งกายชุดระบำตาริอุจิปสลามัต การแต่งกายของนักแสดงชาย สวมเสื้อคอกลมแขนยาว พาดผ้าที่ไหล่ขวา สวมกางเกงขายาว สวมผ้าโสร่งระดับเข่าทับกางเกง คาดผ้าที่เอว สวมสร้อยคอ สวมหมวกมุสลิม ส่วนการแต่งกายของนักแสดงหญิง สวมเสื้อคอกลมแขนยาว สวมผ้าถุงยาว กรอมเท้า (เสื้อและผ้าถุงใช้ผ้าพื้นเมืองสีเดียวกัน) รวบมวยผมไว้ที่ท้ายทอย ปักปิ่น ทัดดอกไม้ข้างซ้าย สวมกำไลมือทั้งสองข้าง สวมสร้อยคอและต่างหู

2.3 การออกแบบอุปกรณ์ในการแสดง ได้จากการนำอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ กระบอกลมไฟ พวงน้ำตาลแว่น และจากการประดิษฐ์อุปกรณ์ขึ้น ได้แก่ ดอกไม้เงิน-ทอง รวมถึง การนำเครื่องดนตรีพื้นเมืองมาใช้เป็นอุปกรณ์ในการแสดง ได้แก่ แตร

3. การออกแบบท่ารำที่ใช้ในการแสดง

3.1 ท่ารำเลียนแบบกิริยาทั่วไป ได้แก่ การเดิน การกระโดด การไชรืกไชรืชน การใช้สายตามอง การแบบหอบ การปรบมือ การคักดวงของ การจับสิ่งของ การโยน การเคาะ การหยอกล้อ การแสดงความรัก

3.2 ท่ารำแบบนาฏศิลป์ไทยและต่างชาติ แบ่งเป็น ท่ารำที่มีความหมาย ได้แก่ ท่าตัวเรา ท่าไหว้ ท่ายิ้ม ท่าบินของนก และท่าที่ผสมผสานกันเป็นท่ารำ ได้แก่ การก้าวเท้า การย่อเท้า การกระโดด การกระทุ้งเท้า การยกเท้า การกระดกเท้า การเตะเท้า การจรดเท้า การผสมเท้า การประเท้า การเอียงตัว การลักคอ

4. การออกแบบรูปแปรแถวในการแสดง

4.1 การแปรแถวชุดระบำนกรงหัวจุก ได้แก่ รูปตัววี รูปตัววีคว่ำ รูปวงกลม รูปสามเหลี่ยม รูปแถวตอนเดี่ยว รูปแถวตอนคู่ รูปแถวหน้ากระดาน

4.2 การแปรแถวชุดระบำแขกแดงเกี้ยวหาญ ได้แก่ รูปตัววี รูปตัววีคว่ำ รูปวงกลม รูปแถวตอนเดี่ยว รูปแถวตอนคู่ รูปแถวหน้ากระดาน

4.3 การแปรแถวชุดการแสดงระบำหนูย่น้ำตาลแว่น ได้แก่ รูปตัววี รูปตัววีคว่ำ รูปวงกลม รูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด รูปตัวเอ็ม รูปแถวตอนเดี่ยว รูปแถวตอนคู่ รูปแถวหน้ากระดาน

4.4 การแปรแถวชุดการแสดงระบำสิงขรานารี ได้แก่ รูปตัววี รูปตัววีคว่ำ รูปวงกลม รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด รูปเข้าพู่ รูปแถวตอนคู่ รูปแถวหน้ากระดาน

4.5 การแปรแถวชุดการแสดงระบำรายแตร ได้แก่ รูปตัววี รูปตัววีคว่ำ รูปวงกลม รูปสี่เหลี่ยม รูปแถวตอนคู่ รูปแถวหน้ากระดาน

4.6 การแปรแถวชุดการแสดงระบำตารีอุ๊ปสลามัต ได้แก่ รูปตัววี รูปตัววีคว่ำ รูปวงกลม รูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด รูปแถวตอนคู่ รูปแถวตอนคู่เฉียง รูปแถวหน้ากระดาน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 -2558

1. ปัจจัยทางด้านสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

1.1 ชุดการแสดงระบำแขกแดงเกี้ยวหาฮี เกิดจากปัจจัยทางด้านสังคม เกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสิทยอกล้อ และมีความรักต่อกันระหว่างชาย-หญิง ลักษณะเช่นนี้จึงส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

1.2 ชุดการแสดงระบำรายแตระ เกิดจากปัจจัยทางด้านสังคม เกี่ยวกับการหยอกล้อเล่นอย่างสนุกสนานร่าเริงของชาย-หญิง ลักษณะเช่นนี้จึงส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

2.1 ชุดการแสดงระบำนกรงหัวจุก เกิดจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับในเรื่องการประกอบอาชีพของประชาชนชาวใต้ ส่วนใหญ่รายได้นั้นได้จากการเลี้ยงนกรงหัวจุกขาย อาชีพนี้จึงส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

2.2 ชุดการแสดงระบำหนู้ยทำน้ำตาลแว่น เกิดจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของประชาชนชาวใต้ ส่วนใหญ่รายได้นั้นได้จากการทำน้ำตาลแว่นขาย อาชีพนี้จึงส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

3. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

3.1 ชุดการแสดงระบำสิงขรานารี เกิดจากปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องการแสดงความเคารพต่อผู้ที่สูงศักดิ์ การแสดงความเคารพนี้จึงส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

3.2 ชุดการแสดงระบำตารีอุ๊ปสลามัต เกิดจากปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ ซึ่งเป็นการกระทำกันมาแต่โบราณ จนกลายเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน ประเพณีนี้จึงส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประเด็นวิธีการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 – 2558 พบว่า การสร้างแนวคิดในการแสดง เกิดจากการเลียนแบบท่าทางอากัปกริยาของสัตว์ การเลียนแบบวิถีชีวิตของประชาชน การหยอกล้อกันระหว่างชาย-หญิง การประกอบอาชีพ จากความเชื่อเกี่ยวกับการแสดงความเคารพกับผู้ที่สูงศักดิ์ เกิดทูลต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ลักษณะการเคลื่อนไหวของร่างกาย เกิดจากจากการประสมท่ารำ โดยการร้อยเรียงท่าทางให้ต่อเนื่องกัน ตั้งแต่ต้นจนจบบทเพลงของชุดการแสดงนั้น ๆ (ชมขนาด กิจจันทร์, 2553, หน้า 35) ด้านการออกแบบองค์ประกอบในการแสดง พบว่า การออกแบบเพลง มี 3 จังหวะ คือ จังหวะช้า จังหวะปานกลาง จังหวะเร็ว และการเลียนแบบเสียงสัตว์ เกี่ยวกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย แต่งกายแบบชาวมุสลิม ชาวพื้นเมือง และเลียนแบบสัตว์ เกี่ยวกับการออกแบบอุปกรณ์ในการแสดง โดยนำอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและประดิษฐ์อุปกรณ์การแสดงขึ้น ตลอดจนนำเครื่องดนตรีพื้นเมืองมาใช้ประกอบการแสดง ด้านการออกแบบท่ารำที่ใช้ในการแสดง โดยการเลียนแบบกิริยาทั่วไป ได้แก่ การเดิน การกระโดด การไขว่ปีกไขว่ขน การใช้สายตามอง การแบบหาบ การปรบมือ การคักดวงของ การจับสิ่งของ การโยน การเคาะ การหยอกล้อ การแสดง ความเคารพ และท่ารำแบบนาฏศิลป์ไทยและต่างชาติ แบ่งเป็นท่ารำที่มีความหมายอยู่แล้ว ได้แก่ ท่าตัวเรา ท่าไหว้ ท่ายิ้ม ท่าบินของนก และท่ารำที่ผสมผสานกันเป็นท่ารำ ได้แก่ การก้าวเท้า การขยับเท้า การกระโดด การกระหู่เท้า การยกเท้า การกระดกเท้า การแตะเท้า การจรดเท้า การผสมเท้า การประเท้า การเอียงตัว การลักคอก ซึ่งตรงกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีนี้จะเน้นในเรื่องปัจจัยต่าง ๆ เป็นตัวกระตุ้น นำความเชื่อทางวัฒนธรรมติดตัวไปเผยแพร่ในชุมชนท้องถิ่น นั้น ๆ ทำให้วัฒนธรรมเกิดการหลั่งไหลและผสมผสานเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน (นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ, 2540, หน้า 99 -101) เช่นเดียวกับการแสดงพื้นเมืองภาคใต้ที่ผสมผสานนำเอาลักษณะของการแสดงต่างประเทศทางเอเชียและยุโรป เข้ามาแทรกอยู่ในชุดการแสดง ทำให้เห็นถึงการรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาตามกระแสของวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานร่วมสมัย ด้านการออกแบบรูปแบบแปรแถว มีลักษณะ รูปตัววี รูปตัววีคว่ำ รูปวงกลม รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด รูปตัวเอ็ม รูปเข้าพู รูปแถวตอนเดี่ยว รูปแถวตอนคู่ รูปแถวเฉียง และรูปแถวหน้ากระดาน ซึ่งได้ตรงกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎีนี้จะเน้นในเรื่องความงามและสิ่งที่จะเป็นความงามในธรรมชาติ และความงามที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น การสร้างสรรค์มาจากสัญชาตญาณความพอใจ ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ความปิติยินดี ความภาคภูมิใจของตนเองและหมู่คณะ

(วิรุณ ตั้งเจริญ, 2552, หน้า 152) จึงเป็นแรงกระตุ้นในการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้

2. ประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ. 2554 - 2558 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคม เกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสี หยกหล่อ สุนกสนาน รำเร็ง และมีความรักต่อกันระหว่างชาย-หญิง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของประชาชนชาวใต้ และปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม เกี่ยวกับการแสดงความเคารพต่อผู้ที่สูงศักดิ์ และประเพณีที่มีมาแต่โบราณ โดยสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน จากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อุดหนุนกับแนวคิดที่ว่า ศาสตร์ทางด้านนาฏศิลป์และดนตรีจะต้องได้รับการอนุรักษ์ให้คงอยู่ควบคู่กับงานสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน (ฉันทนา เอี่ยมสกุล, 2551, หน้า 18) และยังคงตรงกับทฤษฎีการยอมรับสิ่งใหม่ ทฤษฎีนี้จะเน้นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ของการสร้างสรรค์ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2544, หน้า 135-136) เช่นเดียวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนางานสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

ฉันทนา เอี่ยมสกุล. (2551). **นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ (จินตนาการ)**. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชมนาด กิจจันทร์. (2553). **รำหน้าพาทย์ชั้นสูงตัวพระ**. กรุงเทพฯ : ธนาพรส.

นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2540). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ :

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2552). **สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อีแอนด์ไอคิว.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2544). **การศึกษาดังคมและวัฒนธรรม**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.